

373.2 (082)
С 91

**Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України
ДВНЗ «Криворізький національний університет»
Криворізький педагогічний Інститут
Кафедра теорії і практики початкової освіти**

СУЧАСНА ОСВІТА: РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Збірник наукових і науково-методичних праць

Випуск 5

**Кривий Ріг
КПІ
2013**

кінцевому підсумку визначають ієрархію смислів і цінностей у її мовній моделі світу» [2, с. 37].

Але оскільки в будь-якому аспекті мовна особистість є категорією формованою, розвивальною, а її структура й функціонування визначаються певними соціально-психологічними умовами, лінгводидактичний принцип найбільше відповідає завданням опрацювання достатньо ефективних і продуктивних прийомів втілення мовних умінь у процеси становлення й духовного розвитку особистості.

Висновки Проведене дослідження дозволило виявити що національна культура, українська мова в силу своєї відкритості, орієнтації на загальнолюдські цінності, на загальноєвропейський контекст не є закритою сферою спілкування. Постійні міжмовні зв'язки в межах України, широкі міжнародні контакти, масове вивчення іноземних мов створюють передумови для виходу за межі національної замкненості. Лінгвокраїнознавство як наука, методичні рекомендації як реалізація її фундаментальних положень доповнюють вивчення інокультур і чужих мов. Однак ця цілеспрямована, підтримана державою, школою, засобами масової інформації праця не лише не знімає проблеми мовної особистості, а й посилює доцільність опрацювання шляхів її формування. Адже на тлі національно-специфічного яскравіше виявляє себе своєрідність інших етносів, їхніх культур і мов, а пізнання власного національно-культурного досвіду піднімає людину у власних очах як носія великого історичного доробку, представника історичної нації.

ЛІТЕРАТУРА

1. Залевская А.А. Введение в психолингвистику: [учеб. пособ.] / А.А.Залевская. – М.: АГФ, 1999. – 340 с.
2. Караулов Ю.Н. Русский язык и языковая личность: [пособ.] / Ю.Н.Караулов. – М.: Знание, 1987. – 226 с.
3. Кононенко В.О. Символи української мови: [посіб.] / В.О.Кононенко. – Івано-Франківськ: ВД Рута, 1996. – 230 с.

І. В. Размолодчикова

к. пед. н, старший викладач кафедри теорії і практики початкової освіти КПІ ДВНЗ «КНУ»

ФУНКЦІЇ ІНДИВІДУАЛЬНОГО ІМІДЖУ УЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

У статті автор акцентує увагу на функціях індивідуального іміджу в педагогічній діяльності вчителя початкових класів. Індивідуальний імідж розглядається як цілісна система, що складається з двох основних компонентів, кожен із яких є комплексним поєднанням різних елементів знань і вмінь.

Ключові слова: індивідуальний імідж, інформативна, когнітивна, емотивна, креативна функції.

Постановка проблеми. Зміни, що відбуваються в суспільній структурі, соціальних, культурних та економічних процесах, модернізація освіти (з 1 вересня 2012 року перехід початкової ланки на роботу за новим державним стандартом, новими програмами та підручниками) висувають нові вимоги до якості підготовки майбутнього вчителя початкових класів.

Станом на сьогодні роль індивідуального іміджу як презентації й утвердження унікальності суб'єкта забезпечує не тільки професійну ідентифікацію та саморозвиток особистості, але й визначає становлення культури педагогічної діяльності вчителя початкових класів, виступає однією із актуальних проблем. Однак в практиці педагогічної підготовки майбутніх учителів початкових класів індивідуальний імідж розглядається поза контекстом інших професійних й особистісних якостей учителя, або не співвідноситься з педагогічною технікою, технологією, або ж взагалі виключається із культури педагогічної діяльності як її компонент.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблема особистості вчителя в історії педагогічної думки завжди була актуальною. Цікавить вона й сучасних дослідників, відомий український педагог В. М. Гриньова, розробляючи концепцію формування педагогічної культури вчителя, проаналізувала соціально-педагогічну ситуацію, філософські, культурологічні, психологічні та педагогічні підходи до вирішення цієї проблеми. Узагальнюючи роботи, в яких розкриваються ці питання, вона виділяє кілька напрямів проведених наукових досліджень:

– визначення сутності культури як філософської категорії (А. І. Арнальдов, В. І. Бакштановський, Е. А. Балмер, С. С. Газман, В. Є. Давидович, Е. В. Ільєнков, Е. С. Маркарян, Е. В. Соколов та ін.);

– висвітлення загальних питань проблеми формування особистості вчителя (С. І. Архангельський, В. І. Войтко, С. У. Гончаренко, І. А. Зязюн, Н. В. Кичук, Н. В. Кузьміна, А. В. Мудрик, О. М. Пехота, В. А. Семиченко, С. О. Сисоєва, Р. І. Хмелюк, Н. В. Чепелева, А. І. Щербаков, Т. С. Яценко та інші вчені) [2, 95-103].

У контексті нашого дослідження ми звертаємо особливу увагу на формування індивідуального іміджу як цінності та необхідної умови становлення культури педагогічної діяльності майбутнього вчителя початкових класів. Цінність педагогічного змісту індивідуального іміджу зміщено в бік зовнішніх атрибутів: мови, манери триматися, одягу, зачіски, макіяжу, аксесуарів, а особистісний, ціннісний зміст індивідуального іміджу в сучасній філософії освіти розглядається мало.

Виклад основного матеріалу. Індивідуальний імідж учителя створюється та змінюється в процесі його педагогічної діяльності. Принципово важливою, на наш погляд, відмінністю іміджу вчителя від інших об'єктів іміджу є те, що імідж учителя обумовлений його соціальною функцією: навчати, виховувати, розвивати. Це з одного боку розширює можливість в побудові особистого іміджу у зв'язку з покладеними на нього функціями, а з іншого – обмежує їх. Але позитивний індивідуальний імідж, професіона-

лізм і здатність адаптуватися нарівні із рішучістю є основним ключем до успіху в будь-якій сфері діяльності.

Індивідуальний імідж вчителя ми розглядаємо як цілісну систему, що складається з двох основних компонентів, кожен з яких є комплексним поєднанням різних елементів знань і вмінь; зовнішній вигляд (основні напрями визначення та вибору індивідуального стилю особистості педагога, практичне застосування знань про діловий одяг; використання науки про колір); внутрішній зміст (володіння культурою педагогічного спілкування; знання основ ораторського мистецтва; опанування основами евристики; раціональна поведінка у стресових і конфліктних ситуаціях; уміння використовувати гумор у різних педагогічних ситуаціях).

Педагогічна наука акцентує увагу на функціях педагога-вихователя: виховній, навчальній, організаторській, оберігаючій, інформуючій. Але з огляду на тематику нашого дослідження, ми б хотіли дещо детальніше зупинитися на функціях індивідуального іміджу в педагогічній діяльності вчителя початкових класів, запропонованих Н. А. Тарасенко [3, с. 23-24].

Комунікативна функція. Засобом цієї функції здійснюється взаємозв'язок учасників навчально-виховного процесу на рівні індивідуальної, групової, суспільної взаємодії за допомогою знаків, які вміщують іміджеві характеристики вчителя. Знаки сприймаються учнями за допомогою органів чуття: через органи зору сприймається візуальна складова іміджу (зовнішність, жести, міміка вчителя і т. ін.), через органи слуху сприймається аудіальна складова іміджу вчителя (голос, тембр, інтонація), органами сприйняття сприймається кінестетична складова іміджу (якість тканини одягу, властивості шкіри тощо). У результаті, інформація, яку отримують учасники навчально-виховного процесу засобом комунікативної функції, або сприяє об'єднанню (за умови, що індивідуальний імідж учителя співвідноситься з нормами культури педагогічної діяльності), або ж порушує це єднання, якщо імідж учителя носить негативний характер.

Інформативна функція. Реалізується в єдності із комунікативною за допомогою символів, закріплених за знаками. Інакше кажучи, знаки, що сприймаються чуттєво, перетворюються в значення. На цьому рівні можуть виникати бар'єри непорозуміння, якщо педагогу, особливо під час першої зустрічі, не вдалося продемонструвати свої позитивні особистісні якості. У процесі реалізації інформативної функції у спілкуванні виникають дві змістовні лінії: одна пов'язана із сприйняттям експресії вчителя, друга – зі словами-поняттями. Якщо ж імідж учителя носить негативний характер (або ж він ще несформований), зміст слів може заперечувати експресію. Таким чином, ефективність реалізації інформативної функції залежить від того, наскільки гармонійним є індивідуальний імідж партнерів, (тобто настільки він відповідає внутрішньому світові, культурі), оскільки ця гармонія дозволяє привести у відповідність систему «знак – значення», адекватний взаємозв'язок яких забезпечить рівень взаєморозуміння між учасниками навчально-виховного процесу.

Когнітивна функція. Послідовно включається за комунікативною й інформативною і спрямована на інтерпретацію відношень «знак – значення» з метою визначення змісту. Інтерпретуючи імідж учителя, учень (колеги, батьки) формують у своїй уяві перцептивний образ-уявлення, в якому визначена соціальна роль, особистісні якості (характер, темперамент, здібності і т. ін.), потреби, мотиви. Таким чином, складається враження про гідності та недоліки вчителя, і, відповідно, формується відношення до нього. Гармонійний індивідуальний імідж учителя сприяє формуванню адекватного образу-уявлення і сприяє створенню комфортних відносин для суб'єкт-суб'єктної педагогічної взаємодії.

Емотивна функція. Находить своє відображення у відносинах учнів (батьків, колег) до вчителя (симпатія – антипатія). Емоційно насичені педагогічні взаємовідносини між учнем і вчителем, які визначаються індивідуальним іміджем учителя, створюють фон взаємодії, інтегрують або руйнують спільність, вводячи аксіологічні орієнтири в спілкуванні. Успіх реалізації емотивної функції залежить від авторитетності вчителя як суб'єкта спілкування, що, в свою чергу, обумовлено станом його індивідуального іміджу.

Корективна функція. Спрямована на координацію й узгодження взаємодії учасників навчально-виховного процесу. Сформоване на емотивному рівні ставлення до вчителя визначає поведінку партнерів у спілкуванні, які або беруть участь у взаємодії, коректуючи власні позиції під впливом іміджу вчителя, або ж не беруть участі й ухиляються від спільної діяльності.

Креативна функція. Спрямована на перетворення учнів у процесі взаємодії за допомогою таких механізмів психічної взаємодії, як: зараження, навіювання, наслідування і переконування. Засвоюючи вплив іміджу вчителя, учень трансформує його у власний досвід через вищезазначені засоби і відносно них будує власний імідж [3, с. 35-36].

Висновки. Отже, слід відзначити, що учень знаходиться одночасно під впливом іміджу декількох учителів, які беруть участь у навчально-виховному процесі, а також іміджу значущих для нього дорослих. Таким чином, імідж учня будується за законами наслідування тим дорослим, кого учень відносить до числа своїх психологічних союзників. А для цього дуже важливо, щоб у число союзників потрапило якомога більше вчителів з позитивним індивідуальним іміджем.

ЛІТЕРАТУРА

1. Аронсон Э. Социальная психология. Психологические законы поведения человека в социуме: [пособ.] / Э. Аронсон, Т. Уилсон, Р. Эйкерт. – СПб : Еврознак, 2002. – 560 с.
2. Мірошник З.М. Технологія формування рольової структури особистості майбутнього вчителя початкових класів / З.М. Мірошник // Теорія і практика проектування авторських педагогічних систем: зб. матеріалів всеукр. наук.-практ.

конф. (м. Кривий Ріг, 26-27 квітня 2012 р.). – К. : Інститут обдарованої дитини НАПН, 2012. – С. 95-103.

3. Тарасенко Н. А. Формирование индивидуального имиджа будущего учителя: дисс. на соиск. научн. степ. канд. пед. наук: 13.0001 «Общая педагогика и образование» / Н. А. Тарасенко. – М. : РГБ., 2003. – 170 с.

О. І. Рожкова

завідувач КДНЗ № 270,
спеціаліст вищої категорії

ОЗНАЙОМЛЕННЯ ДОШКІЛЬНИКІВ З РІДНИМ КРАЄМ ЗАСОБАМИ НАРОДНО-ДЕКОРАТИВНОГО МИСТЕЦТВА

У статті розглядається різноманітна робота з краєзнавства через використання в педагогічному процесі народно-декоративного мистецтва – петриківський розпис.

Ключові слова: рідний край, краєзнавча робота, народно-декоративне мистецтво, петриківський розпис, дошкільники.

У дошкільному навчальному закладі закладаються основи світогляду дитини, виховується любов до рідного краю, повага до свого народу, формується відповідальне, гуманне ставлення до праці людей. Орієнтація на почуття любові до рідного краю дітей дошкільного віку засновується на їх інтересі до найближчого оточення (сім'ї, батьківського дому, рідного міста), яке вони бачать щодня, вважають своїм, рідним, нерозривно пов'язаним з ними.

У сучасних умовах розвитку дошкільної освіти необхідність та важливість використання краєзнавства в системі навчально-виховної роботи сумнівів не викликає як у науковців, так і у вихователів та методистів. Це знайшло відображення і в сучасному навчально-методичному забезпеченні дошкільної освіти. У Базовій програмі розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі» окреслено завдання ознайомлення дітей з явищами суспільного життя за напрямками, зміст яких поглиблюється у кожній наступній віковій групі. Діти мають знати назву рідного міста (села), а в середній повинні мати певні уявлення про Батьківщину («Батьківщина – це місце, де людина народилась і живе, де народились і живуть її батьки. Вона така ж рідна для людини, як її батьки, тому й називається Батьківщиною. Наша Батьківщина – Україна»). Діти повинні знати, що люди, які мають спільну батьківщину, – це народ, а ті, що народилися і живуть в Україні – український народ. У народі з роду в рід передаються мова, пісні, повага до старших, любов до дітей і рідного дому. Програма передбачає формування у дітей уявлень про історію рідного міста (села), похо-